

PR. TEMISTOCLE MOURTZANOS

Învățăături folositoare
în viața de familie
după *Scara* Sfântului Ioan Sinaitul

Traducere din limba greacă
Monahia Caliochia Muraru

editura
Σοφία

București

PROLOG

Cei ce, viețuind în mijlocul lumii, căutăm căi și mijloace de a trăi credința în Dumnezeu ca prioritate și dreptar pentru viața noastră, pentru relațiile noastre, pentru modul în care ne vedem pe noi înșine și caracterul nostru, precum și provocările vieții, nu putem decât să tânjim după temeiurile petrecerii monahicești. Să tânjim după iubirea de Dumnezeu care ni se face imbold de a privi în sus. Imbold de a începe, avându-l drept criteriu pe celălalt, slujirea și iertarea. Să tânjim după cugetul smerit care ne izbăvește de greul de a avea primul și ultimul cuvânt. O neîncetată simțire că veșnicia ne așteaptă. Și acele lacrimi fierbinți, fie izvorâte din rugăciune și străpungerea inimii, fie din prezența lui Hristos în inimile noastre, care fac inima să se lărgască. Mai cu seamă însă tânjim după acel simțământ de lipsă de griji, de a fi copil, de încredere în Dumnezeu și în voia Sa, care sunt semne și însemne ale vieții monahicești.

Cunoaștem că asemenea stări nu sunt proprii vieții noastre. N-am fost chemați la măsura lor. Ajungem până într-acolo încât să respingem cu totul realitatea noastră, viața noastră ca păcătoasă și întinată, ajungem să ființăm cu un sentiment de vinovăție față de lume, de parcă lumea n-ar fi zidirea și darul lui Dumnezeu către noi toți, de parcă Hristos nu S-a făcut om, mădular al acestei lumi, n-a propovăduit, nu S-a răstignit, n-a murit, n-a înviat în mijlocul răutății și al tăgăduirii, ca să mântuiască lumea. Însă Hristos, în afara de iubire și înviere, ne-a lăsat drept călăuză în viața noastră și Evanghelia Sa. Un punct-cheie al Evangheliei este asceza. Asceza nu înseamnă numai rugăciunea și postul. Acestea sunt metode ascetice. Este mai cu seamă o atitudine de viață care se bazează pe măsură, așa cum o rânduește iubirea, care nu este numai generală, nici numai una mărginită la individ, ci care se face „tuturor toate”¹. Este hotărârea de a ne ridica mai presus de ego-ul nostru, cu ajutorul lui Hristos și viețuind în sânul Bisericii, de a ne ridica crucile, care vin din relațiile noastre cu aproapele, cu casnicii, cu cel cu care ne întovărim la drum, fie siliți de împrejurări, fie potrivit alegerii noastre, cu cel străin. Din mediul care ne înconjoară. Din cultura căreia suntem părtași. Întrucât am fost creați nu ca să ne întoarcem la ieri, nici numai să așteptăm un mâine, ci să ne luptăm „în vre-

¹ I Corinteni 9, 22 (n. trad.).

mea de acum”². Și așa cum trăim în Dumnezeiasca Liturghie, acest „acum” le cuprinde pe toate – și pe „totdeauna”, și pe „pururea”, și pe „în vecii vecilor”.

Cărțile ascetice și tradiția ascetică sunt indicatori pe cale și pentru noi, cei ce suntem „în lume”. Se poate ca monahii și monahiile să trăiască viața duhovnicească în cele mai mici amănunte ale ei, și aceasta este lupta lor, dar nici noi, cei ce suntem „în lume”, nu suntem lăsați deoparte. De aceea este de mult preț strădania de a vedea asceza și duhovnicia și în sânul vieții noastre. Să prelungim în timp, pe cât este cu putință, mesajele lor, fără să schimbăm duhul, și să ne luptăm, cu ajutorul lor, având un sens în viață, care este Hristos, să ne vedem în fiecare clipă atât pe noi înșine, caracterul, micile sau marile noastre ciudățenii, cât și pe ceilalți prin prisma adevărului vieții duhovnicești.

Această cale îmbrățișează mai cu seamă viața de familie. Dragostea. Căsnicia. Relațiile dintre părinți și copii. Creșterea copiilor. Dacă devine experiență și nu rămâne doar teorie, atunci tradiția ascetică devine salt spre o viziune întregită asupra vieții și a oamenilor, a ispitelor, a crucilor, a învierilor, întotdeauna ca punere în practică a ethosului Evangheliei. Și, în același timp, devine un prilej de a vedea lumea în care trăim dintr-o perspectivă a nădejzii în lumina lui Hris-

² *Romani 11, 5 (n. trad.).*

tos, a dragostei, și nu a respingerii, a însușirii celor bune și a prefacerii celor rele.

Așadar, cartea pe care o țineți în mâini este o strădanie de a zăbovi în realitatea cea de zi cu zi a relațiilor și a vieții noastre asupra uneia dintre cele mai importante cărți ale tradiției noastre ascetice, *Scara Sfântului Ioan Sinaitul*³. Reproducerea unor mici fragmente, la începutul fiecărui capitol, este de neocolit. Cine va dori poate face o paralelă cu fiecare dintre treptele *Scării*. În aceasta stă înțelepciunea. Adâncimea. Experiența. Viața cea după Hristos. Transcenderea. Să vadă fiecare cum câteva lucruri se pot spune și vedea și în viața și experiența noastră, cea din lume. În viața care voiește, însă cu greu poate. Atunci e cu puțință să simțiți împreună cu noi că tradiția noastră nu este o cauză pierdută pentru noi, cei ce ne luptăm în lumea aceasta, cu soția sau cu soțul nostru, cu copiii, cu casnicii noștri, cu toți, ci poate apărea o mică crăpătură prin care va pătrunde lumina lui Hristos. De altfel, marile noastre lipsuri numai harul lui Dumnezeu le poate plini.

Datorăm calde mulțumiri editurii En plo, care și-a asumat tipărirea acestei cărți. Ziarului *Adevărul Ortodox*, în care textele au fost publicate în forma lor de început. Tuturor celor care ne-au

³ Pentru fragmentele citate v. ediția românească: Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, în *Filocalia sfințelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. 9, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013, trad. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae (*n. trad.*).

dat prilejuri de a duce dialogul mai departe. Însă mai cu seamă realității vii în care ne luptăm. Familiei noastre. Parohiei Tuturor Sfinților din Corfu. Elevelor și elevilor noștri din Școala Gimnazială nr. 7 din Corfu, unde dialogul, împotririle, dar și acceptarea înfrumusețează cu adevărat viața și ne arată că Biserica are multe de spus tinerilor, după cum are și multe de primit de la ei. Mulțumiri Înaltpreasfinției Sale Nectarie, Mitropolit de Corfu, Paxos și Insulele Diapontice, care ne-a îndrumat să cunoaștem tradiția ascetică a Bisericii „din tinerețile” noastre. Mulțumiri Sfântului Ioan Sinaitul, care ne-a îngăduit această strădanie. Mai mult și mai presus de toți și de toate, mulțumiri Celui Ce este și pentru noi Iubire care „ca moartea e de tare”⁴.

Pr. Temistocle Mourtzanos

Corfu, 19 august 2023

⁴ *Cântarea Cântărilor* 8, 6 (n. trad.).

„SĂ NU TE ÎNTORCI LA CELE DINAPOI!”

*Iată prima treaptă: cel ce ai pășit pe ea,
să nu te întorci la cele dinapoi!*

De câte ori în căsnicia noastră și în viața de familie nu ne frământă gândul dacă trebuia să ne căsătorim cu omul cu care ne-am căsătorit – mintea ni se îndreaptă spre alte iubiri – și plăsmuim scenarii dacă am fi fost mai fericiți cu alți oameni sau cu alte alegeri! În ce privește creșterea copiilor noștri ne întrebăm dacă am făcut greșeli, dacă trebuia să urmăm altă cale, dacă am oferit timpul necesar, dacă i-am ascultat pe copiii noștri cât trebuia, dacă am arătat mai multă îngăduință sau asprime decât trebuia.

Tot astfel sunt și problematizările care au de-a face cu o alegere profesională, cu modul în care dispunem de banii noștri, cu studiile noastre, cu împrejurările în care am fost chemați să luăm decizii care au avut anumite consecințe. Și gândul ne frământă.

În tradiția noastră duhovnicească citim: „Să nu te întorci la cele dinapoi!” Nu este un îndemn de a ocoli autocritica. Este o recomandare ca mintea noastră să nu se întoarcă la ceea ce nu se schimbă, la ceea ce am lăsat în urmă, la ceea ce aparține zilei de ieri. Este o chemare de a lăsa în urmă gândul care ne necăjește cu privire la ceea ce are legătură cu cele de neîntors și o hotărâre de a alege să luptăm cu împrejurările vremii noastre, cu ziua de azi și de mâine. Credița, ca și filosofia, este o neconținută pomenire a morții, nu ca prilej de neliniște sau de tristețe, ci ca trezire spre ceea ce putem face. Este o pururea aduce-re-aminte de Cel de Care avem trebuință pentru a putea face față provocărilor vieții. Să îndreptăm greșelile care pot fi îndreptate. Să alegem iubirea acolo unde criteriul a fost doar ego-ul nostru. Să dăruim și să nu ne limităm numai la a primi.

„Să nu te întorci la cele dinapoi!” Este important drumul care ne stă înaintea. În loc de a-l judeca și a-l respinge pe omul nostru, să-i cerem un nou început. În loc să ne hrănim cu aducerile-aminte ale greșelilor și ale patimilor noastre, să ne trezim și să alegem lupta pocăinței, care nu este cercetare a zilei de ieri, ci începutul unei vieți noi. Iar ieșirea din ieri să fie vădită prin fapte. Un zâmbet surprinde. Un „Iartă-mă!” spus din inimă ne mișcă. Un „Mulțumesc!” face ca relația să fie mai frumoasă. Și, mai cu sea-

mă, a spune „Mă lupt și fac ce pot!” remodelează făgașul vieții noastre în toate aspectele ei.

Psihoterapia ne invită să ne întoarcem la ieri ca să îndreptăm ziua de astăzi. Să vedem care sunt amintirile ce ne frământă, să le exteriorizăm, să le trecem prin filtrul rațiunii, să nu le mai lăsăm să-și facă cuib în sufletul nostru. Acest pas rămâne însă neîmplinit, dacă întoarcerea la ieri se face cu scopul de a ne îndreptați pe noi înșine. Dacă nu cuprinde iertarea pentru ceea ce am pierdut, pentru ceea ce n-am trăit, pentru cei care ne-au nedreptățit. Nu este de ajuns să înțelegi ziua de ieri pe care ai trăit-o, dacă sufletul tău nu vrea să meargă mai departe către mâine. „Să nu te întorci la cele dinapoi!” înseamnă că, având în ajutor credința în Hristos, să nu socotești cele care te-au chinuit un soi de letargie pentru astăzi și mâine, ci răni pentru smerenie și să ajungi prin rugăciune la lepădarea voii proprii. Și așa gândul să moară.